

A.J. van Mil

En dan nu iets over degene die deze voordracht heeft gemaakt. Bij de ouderen onder ons bekend als "Van Mil de wagenmaker". De familie Van Mil kwam in 1925 vanuit Waardenburg naar Herwijnen om in de Rij- en Uitweg een wagenmakerij te beginnen. Het beroep ging al vele jaren van vader op zoon en ook A.J. van Mil werd opgevolgd door zijn zoon Piet.

Maar in 1958 is hij gestopt met de zaak doordat de landbouw steeds meer mechaniseerde en er steeds minder werk kwam voor de wagenmakerij. Piet ging werken op de Bovenoven in Herwijnen en later in Gameren op de steenfabriek. Hij woont nu samen met zijn vrouw in de Kolstraat te Herwijnen.

Jaap de Kock

Voorwoord.

Namens het bestuur wens ik u allereerst een gelukkig 2002 toe!

Voor u ligt weer een nieuwe uitgave van ons verenigingsblad. Ik kan u zeggen dat het verenigingsblad met veel plezier wordt geschreven. Al is het iedere keer weer een heel gepuzzel om een zo gevarieerd mogelijk exemplaar in elkaar te zetten, zodat er voor "ieder wat wils" in staat. Volgens mij is dit ook deze keer weer goed gelukt. Ook zijn er steeds meer leden die de pen ter hand nemen en verhalen voor het verenigingsblad schrijven. Het bestuur is hier erg blij mee en roept een ieder met een leuk, historisch verhaal(tje) dit bij de redactie van het blad in te leveren.

Het afgelopen jaar vierde "Den Ouden Dijk" o.a. het vijfjarig bestaan met een drukke, gezellige boerenbruiloft. En ook de overige ledenavonden werden weer goed bezocht.

Maar ook dit jaar staan weer leuke en bijzondere avonden op het programma. Wat het precies gaat worden blijft nog een verrassing maar op bladzijde 2 kunt u alvast de data in uw agenda schrijven, zodat u die avonden alvast vrij kunt houden.

De ledenavond voor woensdag 30 januari a.s. was reeds aangekondigd in het vorige verenigingsblad en u treft hierbij de convocatie aan. Het belooft een avond in "stijl" te worden gezien de verjaardag van onze Koningin en het huwelijk van kroonprins Willem-Alexander met Máxima Zorreguieta, met een dialézing in oranje sfeer. Leest u de uitnodiging hiervoor!

De zomeravondbijeenkomst zal dit jaar ook weer iets bijzonders worden en de organisatie/voorbereidingen zijn daarvoor al in volle gang. De ledenavond in oktober zal echt een ouderwetse Herwijense avond worden met "oud Herwijners". Kortom: het worden weer gezellige avonden!

Zoals in het vorige blad reeds door de penningmeester is aangekondigd zal de contributie dit jaar middels een acceptgirokaart plaatsvinden. Ik verzoek u bij betaling van de contributie hiervan gebruik te maken. Dit maakt de verwerking ervan makkelijker voor de penningmeester.

Ik wens u veel leesplezier toe en tot ziens op één van onze bijeenkomsten.

Marjan Pelle.

Inhoud.

	<u>Bladzijde</u>
Voorwoord	1
Inhoud / Giften / Jaarprogramma 2002	2
Informatie bestuur	3
Een Joodse Firma	4
De Heerlijkheid Hellouw	8
Wandelroute door het heden en verleden	12
Het dialect van Herwijnen	18
Antonius met het varken	20
Terug in de tijd	25
Kiek van Toen	27

Giften.

- Jenneke Blom-Overheul: enkele gegevens over de varkensvereniging.
- Kinderkoor "De Margrietjes": oude kinderkoorkleding.
- Arie Kozijn: zakboekje militaire.
- Willem van Leersum: weegbriefje weegbrug.
- Familie Kruijff: foto-archief en enkele oude krantenknipsels.
- Mevrouw van Aalsburg: oude foto's.
- Hans van Weelden: projectie apparatuur.
- Historische vereniging Vuren: boekje streekvervoer 1962.
- Annie Pippel: oorlogslabel.
- Jennie v/d Wal-kaldenberg: foto auto Gijs van Boggelen;
- Trudie Pannekoek: twee oude doeken.
- Thea Maclean: bestek.

Jaarprogramma 2002.

30 januari	"Het Oranjehuis".
10 april	Jaarvergadering met verrassing.
5 juni	Zomeravondbijeenkomst.
29 juni	Braderie met verkoop van een unieke kalender van Herwijnen.
30 oktober	De dorpsdokter.

Informatie bestuur.

Het bestuur is als volgt samengesteld:

<u>Voorzitter:</u>	de heer M. van Maaren Achterweg 76, 4171 BD Herwijnen, tel. 0418 – 581594 e.mail adres: fam.van.maaren@hetnet.nl
<u>Secretaris:</u>	mevrouw M. Pelle-van Ooijen Meidoornlaan 23, 4171 AN Herwijnen, tel. 0418 – 582527 e.mail adres: Apelle@hetnet.nl
<u>Penningmeester:</u>	de heer J.P. Kwakernaak Kr. Akkers 21, 4171 BM Herwijnen, tel. 0418 – 581723 e.mail adres: jpkwakernaak@hetnet.nl
<u>Bestuurslid:</u>	mevrouw D. van Zee-van Arendonk Gr. Reinaldweg 3, 4171 LC Herwijnen, tel. 0418 – 582246
<u>Bestuurslid:</u>	de heer J. de Kock Meikampgraaf 8, 4174 LB Hellouw, tel. 0418 – 581391
<u>Bestuurslid:</u>	mevrouw C. Vos-Bok Zandsteeg 12, 4171 BH Herwijnen, tel. 0418 – 582603 Carin.enhermanvos@wolmail.nl
<u>Bestuurslid:</u>	de heer G. Bok Achterweg 38, 4171 BC Herwijnen, tel. 0418 - 582037
<u>Redactie verenigingsblad:</u>	de heer M. van Maaren en de heer J.P. Kwakernaak
<u>Typewerk verenigingsblad:</u>	mevrouw M. Pelle-van Ooijen
<u>Verspreiding verenigingsblad:</u>	mevrouw C. Vos-Bok

De contributie bedraagt € 10,-- per jaar inclusief verenigingsblad (voor buitenleden € 12,50).

Bankrelatie: Rabobank Waalstroom te Waardenburg, rekeningnummer 36.67.12.314 ten name van historische vereniging "Den Ouden Dijk".

Een Joodse firma in Herwijnen tussen 1878-1889.

Inleiding

In Herwijnen is ooit een bloeiende Joodse gemeenschap geweest, namen als Van Straten en Van Blijdenstein waren bekend. De Tweede Wereldoorlog maakte hieraan een abrupt einde. Echt veel is over de Joodse inwoners van Herwijnen niet bekend. Tijdens de inventarisatie van het archief van de Herwijense notaris meester George Justinus Kolff bleken hierin diverse akten te berusten waarin Joodse ingezetenen een hoofd- of bijrol speelden.¹ Een voorbeeld hiervan is de door de familie Wijzenbeek in 1878 opgerichte firma.

Oprichting

Andries Levie Wijzenbeek verscheen met zijn zonen Hermanus, Levie en Salomon op 24 mei 1878 voor notaris Kolff onder de mededeling dat zij besloten hadden een vennootschap aan te gaan met als doel het drijven van handel in manufacturen en aanverwante zaken, het uitoefenen van een slagerij en een huidenzouterij.² De vennootschap, gevestigd te Herwijnen, werd gedreven onder de firma Andries Levie Wijzenbeek en zonen. Met ingang van 1 maart 1878 en eindigende op 28 februari 1890. Wanneer de twintig jaar verstreken waren en niet een jaar tevoren schriftelijk was vastgelegd dat de vennootschap werd opgeheven, werd deze steeds stilziggend met een jaar verlengd.

Bedrijfskapitaal

Omdat een firma over middelen moest beschikken, werd vastgelegd wat de diverse vennoten inbrachten. Het aandeel van Andries bestond uit het huis en erf staande en gelegen buitendijks te Herwijnen kad. sec. D nrs. 234 en 234, met de gehele inboedel, alle manufacturen en verdere koopwaren voor zover aan hem toebehorende. De vennootschap was wel gehouden de op 1 maart nog openstaande schulden te voldoen of over te nemen, uitgezonderd die bij de heren De Gijelaar te Gorinchem. Het aandeel werd geschat op f 5.500,-. De andere drie vennoten brachten elk f 1.000,-, zodat het gehele bedrijfskapitaal bestond uit f 10.000,-. Daarnaast bracht elke vennoot ook zijn vlijt in. Winst en verliezen werden kwartsgewijze omgeslagen. Bij het eindigen van elk jaar werden de boeken opgemaakt en afgesloten en binnen drie maanden na 31 december een behoorlijke balans worden opgemaakt.

Andries was als enige gerechtigd tot het plaatsen van een handtekening uit naam van de firma en het aangaan van alle handelingen en overeen-

komsten. Hij mocht echter niet zonder toestemming van de overige vennoten voor rekening van de firma geld lenen of uitlenen en de bezittingen vervreemden, bezwaren of belenen. Kwam hij te overlijden dan trad Hermanus volledig in zijn plaats. In de praktijk werd geregeld geld aan derden uitgeleend, zoals ook blijkt uit de opheffingsakte.

Verder werden er bepalingen vastgelegd voor het geval een of meerdere vennoten kwamen te overlijden en wanneer men besloot de vennootschap op te heffen.

Opheffing

Op 11 april 1889 werd voor dezelfde notaris een akte verleden waarbij de vennoten de firma ophieven. Het meest interessante van deze akte is de afrekening. Immers dan wordt duidelijk of de firma succes heeft gehad.

Aan de debetzijde

- een huis en erf staande en gelegen buitendijks aan het bovineind te Herwijnen akd. sec. D nrs. 1557-1558. Dit was oorspronkelijk door Andries ingebracht met een waarde van f 1.700. Sindsdien was het oude huis afgebroken en met firmagelden een nieuw gebouw geplaatst ter waarde van f 3.2000 en aan grond f 8.00. Totale waarde f 4.000; (een foto van dat huis kunt u vinden op pagina 17 - jaargang 1 - nummer 2 - september 1996 van het verenigingsblad)
- de inboedel uitgezonderd het paard en de voertuigen f 1.000;
- de voorradige koopmansgoederen f 5.080,23;
- vorderingen op diverse personen voor geleverde waren f 8.192,36;
- contanten f 260;
- een paard en voertuigen f 300;
- een perceel bouwland met bos, genaamd Snickershof, onder Herwijnen kad. sec. D nrs. 357, 358 en 1659-1660, aangekocht door de firma op 28-1-1880, waarde f 1.100;
- een perceel bouwland met uitweg en bos op het hoogeland te Herwijnen kad. sec. E nrs. 532-533 en 994, aangekocht door de firma op 1 juni 1881, waarde f 1.900;
- een huis en erf met tuin staande en gelegen te Herwijnen kad. sec. D nrs. 849-850 en 919, aangekocht 22 oktober 1882, waarde f 500;
- een schuldbekentenis met hypotheek gedateerd 18 juni 1880 ten laste van Emanuel Wijzenbeek te Gorinchem, inclusief f 193, 49 rente, groot f 2,693,49;

- een schuldbekentenis met hypotheek gedateerd 14 juli 1886 ten laste van Jozef Abraham Benjamin, koopman te Woudrichem, inclusief f 9,31 rente, groot f 409,31;
 - een schuldbekentenis met hypotheek gedateerd 13 mei 1886 ten laste van metselaar Gerrit van Eck, arbeider Zweer van Eck en naaister Maria van Eck, allen wonend te Haaften, inclusief f 6,67 rente, groot f 206,67;
 - effecten met een totale waarde van f 1.000 en
 - diverse pretenties ten zaken van geleend geld f 195
- totaal f 26.837,06

Aan de creditzijde

Aan diverse personen verschuldigd vanwege afgenomen waren f 6.860,44

Batig saldo f 19.976,22

Werd op het batig saldo het oorspronkelijke bedrijfskapitaal van f 10.000 ingehouden, dan was sprake van een winst van f 9.976,62, volgens de oprichtingsakte in vier gelijke parten te verdelen oftewel f 2.494,10 ½. Na verrekening met de oorspronkelijk ingebrachte aandelen, kreeg Andries f 7.994,15 ½ en zijn zonen elk f 3.994,15 ½ toegewezen, in totaal f 19.976,62.

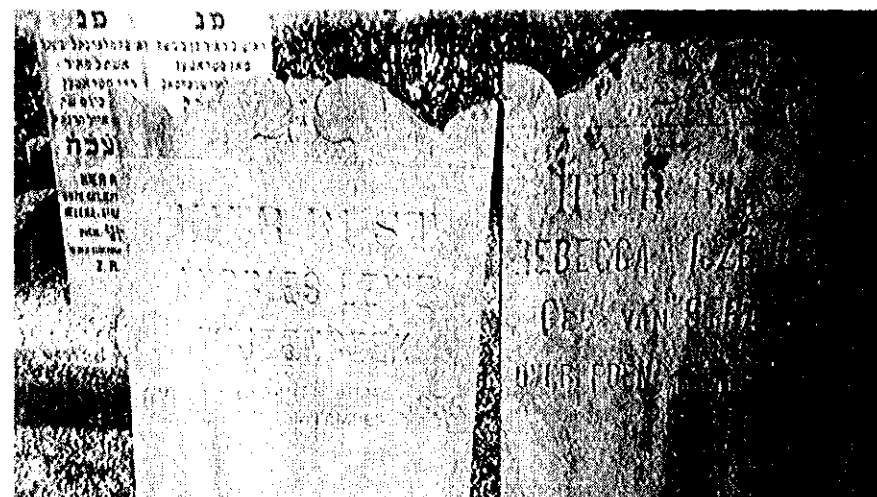
Vervolgens vond een verdeling plaats. Het door Andries bewoonde huis, werd met last van vruchtgebruik ingebracht voor f 3.500. Dit wijkt dus af van het op de debetzijde vermelde bedrag. Verder werden alle schuldvorderingen en eigendommen zoals vermeld op de debetzijde ingebracht en bedroeg het totale bedrag f 22.383,57. De drie zonen bezaten echter slechts f 11.982,45 ½ en dus 'genoten' zij een teveel van f 10.401,11 ½. De bestaande schulden ad f 6.850,44 werden door hen overgenomen en verder nog eens f 1.000 die Andries, sinds 1874, verschuldigd was aan Sophia Cornelia Goekoop, weduwe van Cornelis de Gijselaar. Na een ingewikkelde berekening kwam het er op neer dat Andries nog recht had op een dividend van f 2.540,67 ½, gedurende de leest van zijn leven te verrekenen met een jaarlijkse uitkering van f 80.

De zonen werden belast met de liquidatie van de firma en zouden de boeken onder zich houden. Besloot men later opnieuw een vennootschap aangaan, dan zou deze weer onder de oude naam worden gedreven.

R.H.C. van Maanen

Noten

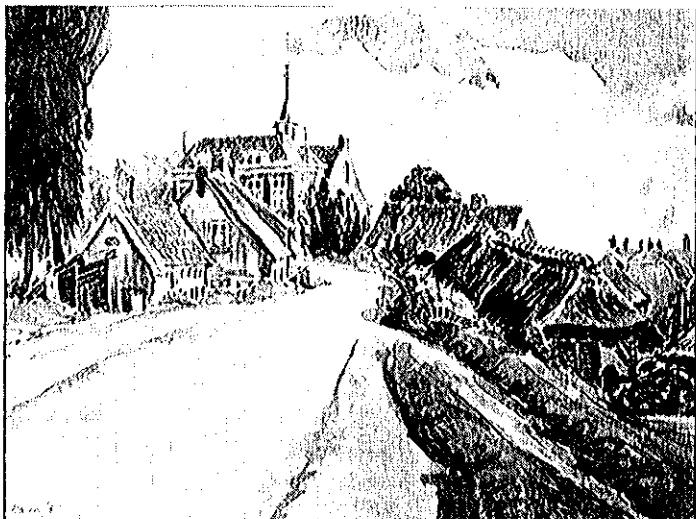
1. Archief mr. G.J. Kolff, notaris te Herwijnen inv.nr. 25 akte 1065 en invn.nr. 80 akte 3456 (Streekarchivariaat West-Betuwe locatie Asperen).
2. I. Andries Levi Wijzenbeek, geboren op 17 augustus 1809 te Culemborg, gehuwd met Rebecca van Straaten, geboren op 15 augustus 1809 te Herwijnen. Woonde in 1880 op het Boveneinde A nr. 26. Naast de zonen Hermanus, Levie en Salomon had men een dochter genaamd Naatje, op 17 maart 1838 geboren te Zaltbommel, vertrokken in 1881 naar Woudrichem en daar gehuwd met J. Kalker. Andries was koopman, zo verkocht hij in 1878 tientallens schapen met een totale opbrengst van ruim f 1.600,-.
- II. Hermanus Wijzenbeek, geboren op 23 juni 1845 te Zaltbommel. Woonde in 1881 bij zijn ouders.
- III. Levie Wijzenbeek, geboren op 20 december 1849 te Haarlem gehuwd met Fennij Klein, geboren op 15 januari 1854 te Giessen-Nieuwkerk. Zij hadden een dochter genaamd Rebecca Fennij Louisa, op 19 januari 1888 geboren te Herwijnen. Vanaf 1885 woonde het echtpaar op het Boveneinde A nr. 25a. Levie woonde daarvoor bij zijn ouders.
- IV. Salomon Wijzenbeek, geboren op 8 maart 1854 te Herwijnen. Vertrok op 14 februari 1888 naar Gorinchem. Woonde daarvoor bij zijn ouders.

Graf van Andries Levi Wijzenbeek en Rebecca van Straaten, op de Israëlitische begraafplaats te Herwijnen.

De Heerlijkheid Hellouw.

Op de grens van Haaften en Hellouw stond vroeger een grenspaal met het opschrift "De Heerlijkheid Hellouw".

Aquarel van J. Schaareman.

Het verhaal van die Heerlijkheid begint al in het jaar 850. Of wellicht nog wel eerder, maar daar zijn geen geschreven bronnen van bekend. Maar in een oorkonde uit 850 is sprake van "De villa Hellowa". Wel een bewijs van de hoge ouderdom van het dorp. Die oorkonde duidt er tevens op dat het een Heerlijkheid was en toen kennelijk in het bezit van het geslacht Hellowa of Hellu. De Heerlijkheid is eeuwenlang bij dat geslacht in bezit gebleven.

Zo kennen we uit de gegevens van A.J. v/d Aa (1792-1857 Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden) een Goossen van Hellu die in 1345 Schepen van Tuil was. Ook is daarin sprake van een Johan van Hellu, wiens dochter Ulindis van Hellu in 1352 de tienden en kerkgiften in erfpacht kreeg. Deze was getrouwd met Rutger van Zoelen. Na haar overlijden in 1383 ging dat recht over op haar zuster en erfgenaam, Agnes van Hellu, weduwe van Hubert van Golverdingen. Deze weduwe bezat reeds het tiendrecht van Haaften. Ze droeg deze beide rechten over aan haar neef, Edmund van Hellu ook wel genaamd "De Rover".

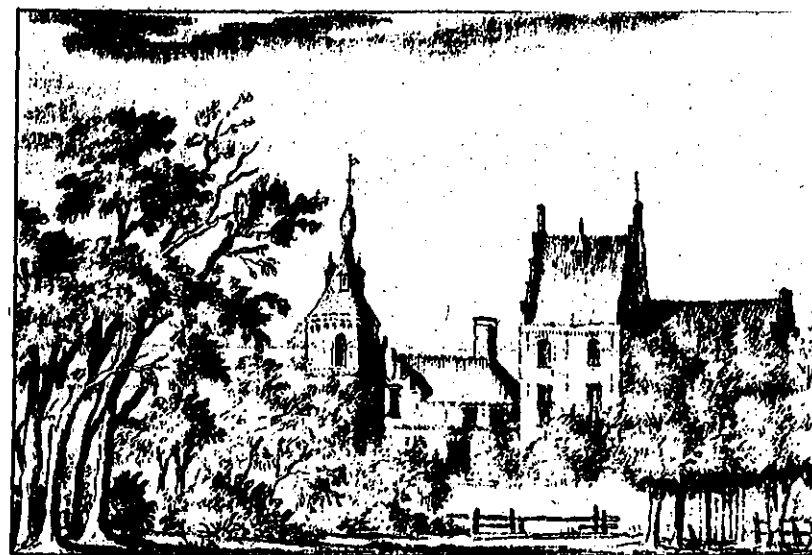
Of deze er afstand van heeft gedaan, of ze nooit aanvaard heeft weten we niet. Maar in 1417 schonk de Abdij Abdinghof te Paderborn, deze rechten

aan Otto van Asperen, genaamd van Vuren. Dat geldt waarschijnlijk zowel de Heerlijke rechten van Hellouw als van Haaften. Er is namelijk een vonnis van de kerkelijke Ban tegen deze Otto bekend, gedateerd op 5 augustus 1425, omdat hij de pacht der tienden niet aan de Abdij had betaald. Het geschil hierover met de familie Van Asperen en Vuren is later kennelijk weer bijgelegd want in 1473 kreeg Johan van Asperen en Vuren de rechten weer in erfpacht.

Hoe het dan precies verder gaat weten we niet, maar op een gegeven moment is het Ridder Walraven van Haaften die in het bezit van deze rechten komt.

Uit het voorgaande valt af te leiden dat het geslacht van Hellu vanaf 850 tot ongeveer 1400 de Heerlijke rechten van Hellouw in bezit had. Al hadden ze dan geen rechten meer in Hellouw, het geslacht hield niet op te bestaan. Want ook in de zestiende eeuw kwamen er nog verscheidene personen voor die de naam Hellu voerden. Zelfs in 1750 verzocht ene Balthasar van Hellu, kanselier van Wurtsburg, meerdere keren aan het Hof van Gelre, hem weer in het bezit te stellen van de Heerlijke Rechten van Hellouw. Het is er echter niet van gekomen.

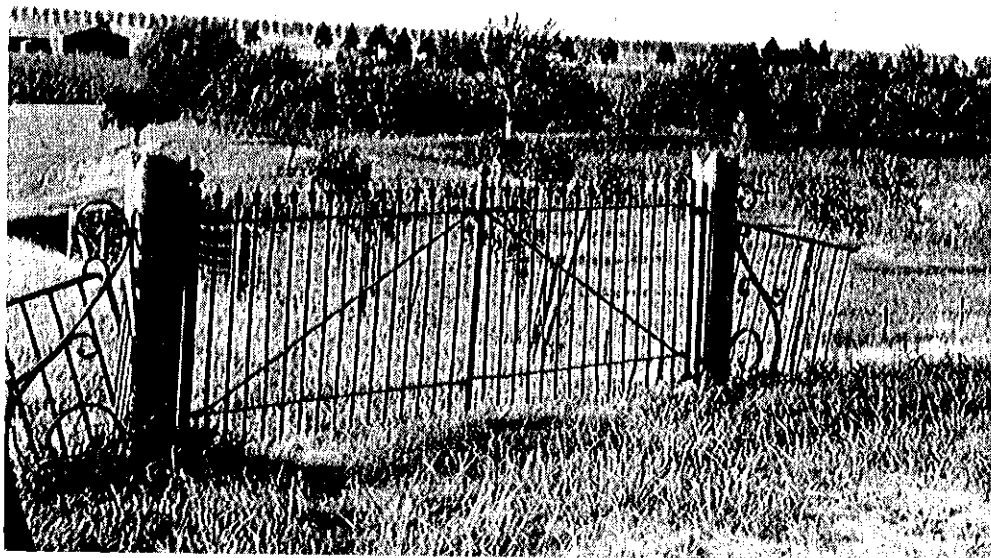
Want al in 1712 had Govert Verploegh de Heerlijkheid Hellouw gekocht.

■ De voorburch van het kasteel en het Spijker volgens een tekening uit 1632.

Het Huis te Hellouw (Villa Hellowa) bestond toen al niet meer. Dat was op 14 februari 1709 tijdens een dijkdoorbraak in de golven verdwenen. Deze watersnoodramp wordt door V/d Aa als volgt beschreven:

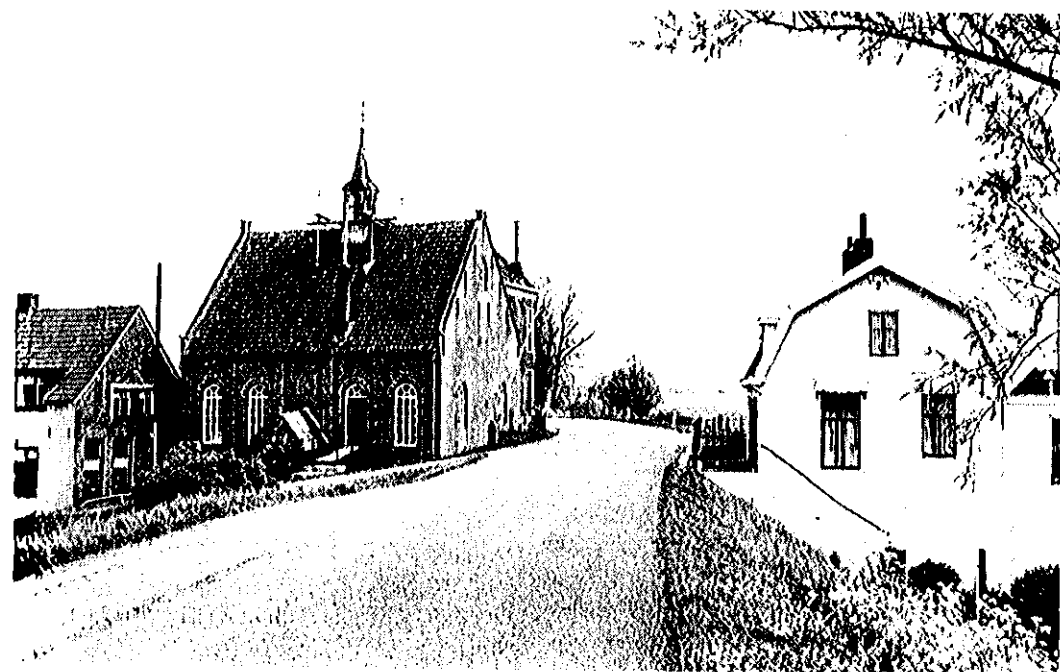
"Het dorp Hellouw werd door den watervloed van 14 Februarij 1709 zeer geteisterd; doordien men de waterkering op moest geven, verscheurde het water den dijk en maakte eene opening van omtrent 60 of 70 roeden. De huislieden, die met hunne huizen voor den doorbraak lagen, nog eenig vee en paarden door heggen en slooten jagende, vlugtte op den dijk, weinig of geen goed kunnende bergen. Vrouwen en kinderen werden spoedig jammerende naar den dijk gebragt, waar zij getuigen moesten zijn van den ondergang hunner huizen, want het overstortende water en het indringende ijs nam in weinig tijd een adelijk huis, in de wandeling doorgaans "Het Spijkertje" genaamd, omtrent twintig rouden van den dijk, inde Graft liggende, met nog vier andere huizen, schuur en hooibergen, benevens de daarin zijnde granen weg, zodat zelfs hun fundamenten daar niet neer te vinden zijn".

Vlakbij de Wiel waarin "Het Spijkertje" tijdens die ramp verdween, bezit de familie Verploegh in latere jaren een huis wat kennelijk diende als vervangende zetel der Heerlijkheid.

Na de recente dijkverzwaring herinnert een verhoging in het landschap en een kwelkade nog aan de plaats waar "t Spijkertje" en het plaatsvervangende huis hebben gestaan.

Govert Verploegh overleed in 1717 en werd opgevolgd door zijn zoon Henricus die evenals zijn vader Schepen van Tuil en Richter van Herwijnen was. Op het kerkhof van Herwijnen bevindt zich nog zijn grafzerk met het opschrift: "Dit is de graftkelder van den Heer H. Verploegh, Heer van Hellouw". Het geslacht Verploegh is enkele eeuwen lang sterk betrokken geweest bij het wel en wee van Hellouw.

In 1822 kreeg Hellouw, mede dankzij de bemoeienis van H. Verploegh weer een kerk (aan de Waalbandijk). Op de gedenksteen boven de ingang staat o.a.: "H. Verploegh leidde den eerste steen den 25 Maart 1822".

Vld Aa schrijft daarover: "Inzonderheid heeft de Heer H. Verploegh, Heer van Hellouw, door buitengewoon milde bijdragen, dit werk bevorderd."

Hellouw had het bijna anderhalve eeuw zonder kerk moeten doen. De vorige kerk was in 1674 verwoest door dezelfde orkaan die ook het schip van de Domkerk in Utrecht deed instorten.

Wandelroute Herwijnen: een wandeling door het heden en het verleden.

U heeft de keus gemaakt om een wandeling te maken door een van de vijf kernen van de gemeente Lingewaal. Herwijnen gelegen aan de noordelijke Waaloever, tussen Waal en Linge en geflankeerd door de dorpen Hellouw en Vuren, ongeveer dertien kilometer ten oosten van Gorinchem, behoort al eeuwen lang tot het Gelders grondgebied. Het dijkdorp Herwijnen werd in 850 voor het eerst beschreven in een giftbrief van Heer Balderik aan de Bisschop van Utrecht, Ludger, als "Heriuuinna". Genealogisch onderzoek wijst uit dat door de eeuwen heen de veehouderij en landbouw de belangrijkste bron van inkomsten was. De Adelstand was ook rijkelijk vertegenwoordigd en woonde in statige huizen en kastelen. Tijdens de wandeling kunt u de tracés van de vier kastelen die in Herwijnen hebben gestaan terug vinden. Als gevolg van de dijkverzwarringsplannen is een groot deel van het dorp in de jaren zestig van de vorige eeuw verplaatst naar de zogenaamde nieuwbouw. In het begin van die jaren zestig heeft een ruilverkaveling in de Tielerwaard plaatsgevonden. Deze heeft grote invloed gehad op de ontwikkeling van het dorp, zowel in economisch als ruimtelijk opzicht

De nieuwbouw.

Het voormalige Gemeentehuis dat als startplaats is gekozen voor deze wandeling, dateert uit 1956 en licht centraal in het nieuwe centrum van Herwijnen. Het fraaie doch eenvoudige gemeentewapen is sinds 1386 het symbool van het dorp. Als u de Achterweg, die het dorp van oost naar west doorkruist, in westelijke richting volgt krijgt u een beeld van de bebouwing in de jaren zestig en zeventig en enkele woningen uit de jaren twintig. De kerk die letterlijk en figuurlijk centraal staat in het dorp vindt u aan uw rechterzijde. Na dat de voormalige burgemeesters woning de "Polshof" is gepasseerd, staat links een monumentale boerderij uit de 18^e eeuw gelegen op een terp of wel op de resten van het voormalige kasteel "Drakenburg". Boven aan de stoep op de Waaldijk rechts, wandelt u door het

Benedeneind.

Als men richting "De Heuvel" wandelt, passeert men een wit gepleisterde hoeve, een boerderij die ons verraad dat daar eens een groot en machtig boer moet hebben gewoond. "De Heuvel" een statige boerderij aan het Wadeneind, afgeleid van een van de vier kastelen "Wayenstein" die in Herwijnen hebben gestaan en ons een rijke geschiedenis hebben

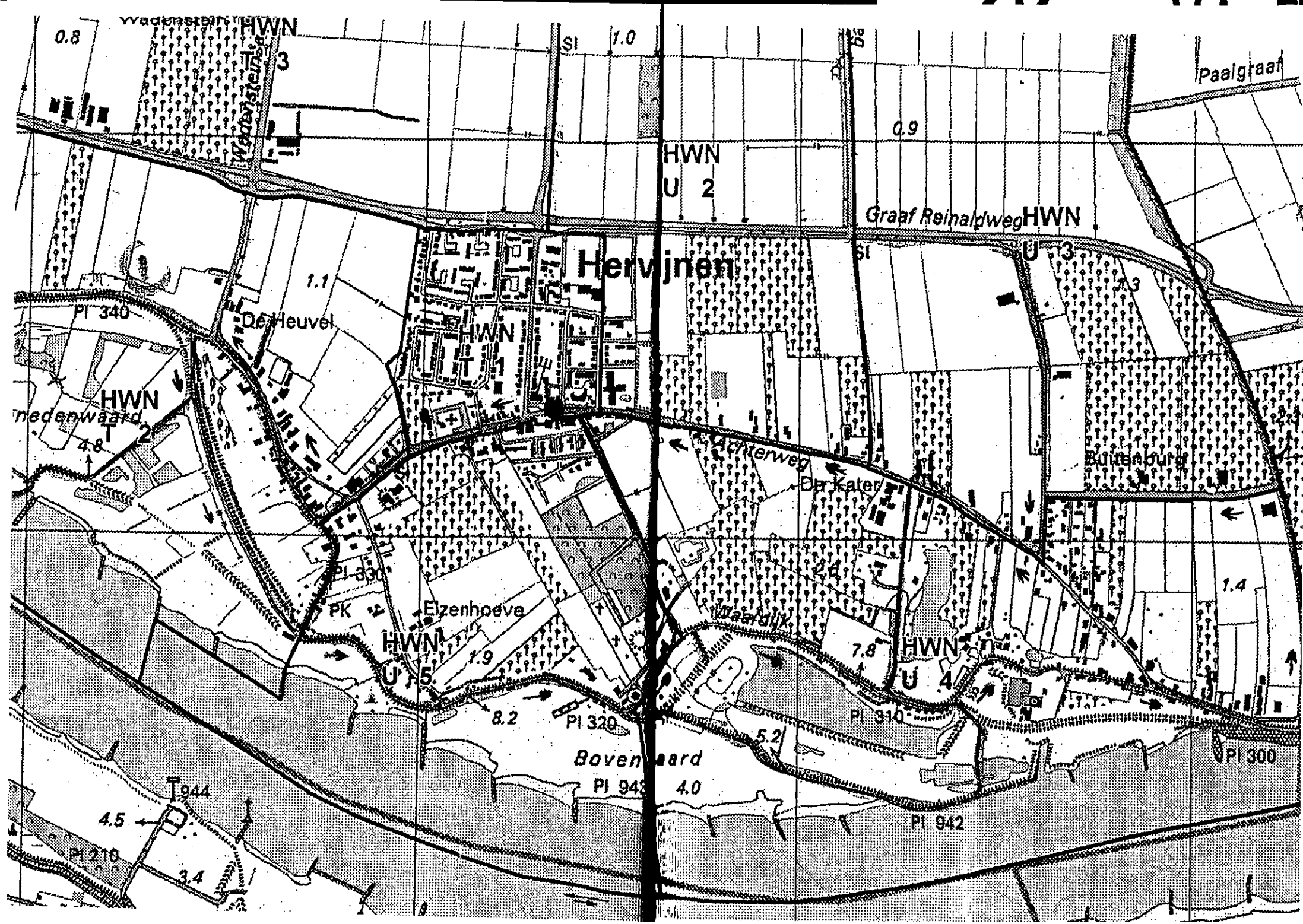
nagelaten. Vanaf deze plaats kan men genieten van vergezichten, aan de noordzijde het kasteelterrein van het voormalige kasteel "Wayenstein", en aan de zuidzijde het gebied waar de "Benedenoven" (steenfabriek) heeft gestaan, nu is het terrein ingericht als boeren bedrijf, verlaten we nu de Waaldijk links, niet naar het noorden maar naar het zuiden, dan wandelt men langs de voet van de nieuwe dijk die in de jaren tachtig is aangelegd om het dorp te beschermen tegen het wassende water van de Waal, men loopt als ware door het natuurlijk stroomgebied van de Waal, aan het eind daarvan bevindt u zich weer op de Waaldijk bij huize "Den Hoek" met zijn kastanjeboom van ruim honderd jaar, bij dit monumentale pand bevond zich den Bol, een laad- en los- plaats van goederen die per schip vervoerd werden o.a. hooi, graan, kolen, hout, mest etc, ook was hier een op- en afstap regeling om per raderboot te reizen. In oostelijke richting staat de uit 1743 daterende korenmolensomp die in de tachtiger jaren werd omgetoverd tot woning. Langs dit gedeelte van de dijk stonden vele dijkwoningen, iedere woning had zijn eigen karakter men zou kunnen spreken van vele unica's. (eenmalig product) Een van die dijkwoninkjes nummer 91, is bewaard gebleven en geeft met een beetje fantasie een beeld van de bebouwing langs dit gedeelte van de Waaldijk

Moleneind.

Aangekomen bij de molensomp, het Moleneind, met aan de rechterzijde, hoe kan het anders de Molenstoep en Molenstraat, in de verte het silhouet van het oude centrum met de kerk. Het oude centrum is een woon-, leef- en rustgebied waar de tijd heeft stilgestaan.

Kerkeneind.

Eeuwenlang was het Kerkeneind, één van de vijf buurtschappen, het centrum van het Betuwse dijkdorp Herwijnen. Bij de uitvoering van de dijkverzwaring in de jaren tachtig van de vorige eeuw, was men toen terecht van mening dat dit schilderachtige oude centrum behouden moest blijven. Het Kerkeneind kent elf monumentale panden en diverse archeologische monumenten, het beeldbepalende hoog opgaande geboonte van het buurtschap is beschermd. Kerkeneind is dan ook een van de allermooiste buurtschappen tussen Gorinchem en Tiel, kenmerkend van een goed cultuurhistorisch beleid. De kerk, die uit 1823 dateert, is een eenvoudige zaalkerk onder een hoog zadeldak, naast de kerk de stoep die toegang geeft tot de algemene begraafplaats, in de volksmond Kerkhof of den Hogehof genaamd. De begraafplaats is op te splitsen in vier gedeelten, het oude kerkhof dat uit de 17^e eeuw dateert, de Joodse begraafplaats uit 1870, kinderbegraafplaats en nieuwe begraafplaats, die samen met de monumentale bomen een evenwichtig geheel vormen.

Bijzonder zijn de graftrommels, ronde zinken grafmonumenten van 60 bij 25 centimeter, afgedekt met een glasplaat die tevens dient als kijkglas. De binnenkant is wit geschilderd met daarop een tekst of de naam van de overledene. Als men via de dijk het oude centrum verlaat passeert men "Huize Frissestein", genaamd naar het voormalige "Huis te Herwijnen", "Frissesteijn". Het huis bestond uit een hoofdburcht en een voorburcht, het tracé is zichtbaar als twee hoogtes, ieder door ringvormige sloten omgeven. Het toegangshek en een gedeelte van de toegangsreef is nog aanwezig, en kunt u vinden voor de woning Waaldijk 94 genaamd "Galerie Hanshuisje". Tegen over Waaldijk 94 een moderne versie van de toegangspoort naar voormalige slot "Den Engelenburg". Over de fraaiheid en de historisch waarde van het toegangshek zijn de meningen verdeeld. De statige hoeve met het ooievaars - vermeerderings- centrum is het vermelden zeker waard. Dankzij dit initiatief zijn de ooievaars in ons gebied weer een vertrouwd beeld. Al wandelend en genietend van vergezichten komt u al gauw tot de conclusie dat door de eeuwen heen de melkveehouderij, landbouw en de fruitteelt een belangrijke bron van inkomsten was en is in onze streek.

De ouden wiel.

Dat vele overstromingen en dijkdoorbraken het dorp Herwijnen door de eeuwen heen hebben geteisterd, kan men zien als de Katerdam is gepasseerd, over de Katerdam kunt u later meer lezen. In het jaar 1635 ontstond door het kruien van het ijs een ijsdam in de rivier, dijkdoorbraken en grote overstromingen waren op 22 februari van dat jaar het gevolg. In die dagen ontstond er een zeer grote diepe wiel en een aantal kleinere wielen.

Boveneind.

Ook de baksteenindustrie was eens een grote bron van inkomsten voor de inwoners van Herwijnen. Langs de Waal stonden eeuwenlang vele steenfabrieken. Het is zeker niet verwonderlijk dat in Herwijnen er zelfs drie steenfabrieken hebben gestaan, zeker nu wij weten dat er vier kastelen en veel grote hoeven staan of hebben gestaan die allemaal uit baksteen waren opgetrokken. In de vorige eeuw kende het dorp een benedenoven en een bovenoven, de laatstgenoemde stond aan het bovineind, een van de laatste woongebieden die u bezoekt binnen het langgerekte rivier- en dijkdorp Herwijnen. Op de grens tussen Herwijnen en Hellouw staat een kunstwerk "De Kruier", geschonken door wijlen burgemeester J.A. de Jongh, als herinnering en hommage aan de vroegere werknemers van de steenfabrieken die in het verleden in onze streek hebben gestaan.

Polder.

De dijk verlatend bij weer een grote hoeve "De Raai" wandelt men over polderwegen (Zeek) wat zijvang betekend, en Raaiweg genoemd naar eerder voornoemde hoeve, waaraan enkele grote fruitbedrijven zijn gevestigd. Aan het einde van deze weg links de Zandsteeg op tot aan de T-kruising, dan rechts de Achterweg volgen. Op die hoek Zandsteeg-Achterweg staat een boerderij op een terp uit de achttiende eeuw die tot 2000 in gebruik was als een gemengd boerenbedrijf, dat houdt in dat een achttal koeien voor de melkproductie zorgde, en een tweetal varkens voor het spek, en vijftien kippen voor de eieren. Op het land daar werden aardappelen, bieten, en graan verbouwd, en een grote moestuin voor de dagelijkse groenten. In de jaren zeventig en tachtig moest de boer van klein naar groot. Nu anno 2001 moet de boer van groot naar klein, kleinschalig, ecologisch, en weer een gemengd bedrijf. De cirkel is weer rond. "Het heden wordt verleden, het verleden wordt heden".

Achterweg.

Als men de Achterweg volgt, wordt de bebouwing afgewisseld door akkers en boomgaarden. Al wandelend komt men de Katerdam en hoeve "De Kater" tegen, een mooi voorbeeld van volksetymologie "Vervorming van vreemde woorden tot woorden die een bekende klank hebben". Kater (Kartuizer) en Katerdam (Kartuizerdam) betekent dat hier in de dertiende eeuw Kartuizermonniken hebben gewoond en gewerkt. Het eerste huis rechts voor bij "De Kater" verraadt ons dat daar een klooster heeft gestaan, met als naam "Het Heiligenland" genoemd naar het doel van de Kruistochten. Al wandelend nadert u weer het nieuwe centrum van Herwijnen, en bent u aan een kopje koffie toe. Toepasselijker kan het niet, even uitrusten in de "De Nieuwe Tijd".

Dit artikel is geschreven op verzoek van de wethouder van Cultuur van de gemeente Lingewaal de heer Frans J.M. de Bruijn.

Marinus van Maaren,
April 2001

Het dialect van Herwijnen.

Vanaf mijn 19de jaar heeft het dialect van mijn geboorteplaats Herwijnen mij geboeid. Als je het bestudeert, merk je hoe prachtig het in elkaar zit. Ik weet wel dat sommigen gaan glimlachten, maar dat komt omdat ze er geen verstand van hebben. Misschien denken ze er na lezing van dit artikel anders over. Tussen twee haakjes: ik spreek over het dialect zoals ik dat geleerd heb en iedere dag nog spreek. Na 1950 bleken nogal wat Herwijners niet opgewassen te zijn tegen de invloed van import, radio, televisie, schoolbezoek in Gorcum, omgang met "Hollanders", enz. Ze hebben van ons mooie Herwijns tutti-frutti gemaakt, en helpen mee, het te doen verdwijnen. Jammer!

Ik zal nu een paar bijzonderheden noemen van het Herwijns.

Toen ik op de lagere school (basisschool) zat, moest ik schrijven: Ik zet den stoel onder de tafel van het kind. Het Nederlands onderscheidde toen nog duidelijk drie woordgeslachten, nl. mannelijk, vrouwelijk en onzijdig. (In het Duits is hebben de mannelijke, vrouwelijke en onzijdige woorden nog 3 verschillende lidwoorden – bijvoorbeeld der Mann – die Frau – das Kind). Daar de meeste Nederlanders het gevoel, of een woord mannelijk of vrouwelijk was, misten, werd na 1934 bij de "spelling-Marchant" die buigings-n bij mannelijke woorden afgeschaft. Toen ging men dus schrijven: Ik zet de stoel onder de tafel. Maar –en voor zoiets gek moet je in Nederland zijn- op enkele departementen werd die spelling pas in 1947 ingevoerd. En zo moest ik op mijn examen voor onderwijzer in 1939 toch weer "op den stoel" schrijven. Wel kregen we toen een klein woordenboekje waarin het geslacht van woorden als "stoel", enz. was aangegeven. Ik had dat boekje niet nodig. Waarom niet? Wel, in het West-Brabants-Frankische dialect van Herwijnen was het gevoel, of een woord mannelijk of vrouwelijk is, nog wel aanwezig. Aan de vorm van het lidwoord "een" was (is?) namelijk te zien (te horen) of een woord mannelijk is. (Gorcumers voelden dat helemaal niet, evenmin Leerdammers; leerlingen uit Brakel die onderwijzer werden, (tegenwoordig zijn dat studenten die leeraar worden, maar in onze jeugd had je die hoge status nog niet; je was gewoon onderwijzer of meester) –om op die a.s. meesters uit Brakel terug te komen- die hadden ook geen boekje nodig). Om op m'n verhaal terug te grijpen: het lidwoord "een" geeft uitsluitel. Kijk maar!

Nederlands: een vrouw – een man – een bakker – een kind

Herwijns: een vrouw – önne man – önnen bakker – een keind

(altijd "een" uitgesproken als ön: vrouwelijk en onzijdig "een" (ön), mannelijk önne of önnen)

Conclusie: bij een mannelijk woord hoort het lid woord önne of önnen. (Ginnen inkelen Herwijner hattaor (hettaor?) moeite mee). Of het önne of önnen is, hangt van de klank af die erop volgt. Waarom schrijf ik önne(n) en niet unne(n)? Het verschil wordt duidelijk bij zönne/zunne: zönnen hond (= zijn hond) en zunnen hond (= zo'n hond).

Volgende vraag: hoe komt het dat Herwijners geen fouten hoeven te maken met ij/ei in bijvoorbeeld bijl/beitel, vijl/veiling, mijt/meid, karwij/karwei/lijden/leiden, enz.? Wette göllie 't? Asge 't nie mieër wet, zakke toe wel 'ne kieër ötlegge; 'k zij per slot nie vur niks schoolme(e)ster geworre.

P. Bijl, Zeist.

Herwijnse vertellingen.

Mollen of kruizen: in de muzikwereld gebruikt men termen die voor een leek moeilijk te begrijpen zijn. Soms spreekt men van mollen en kruizen, en wanneer wordt een mol een kruis. Voor ons plattelanders is dat niet zo moeilijk, want een mol in je groententuin of gazon, dat is pas een kruis. Een geliefde plaats voor mollen is de groene grasmat van onze plaatselijke voetbalvereniging. Ze wroeten de door terreinbeheerders gekoesterde grasmat totaal om. Hoe krijg je die mollen weg van die ongewenste plaats. Met spade of klemmen of met vergif? Met spade of klemmen dat is allen weggelegd voor een geroutineerde mollenvanger. Vergif mag niet op openbare terreinen gebruikt worden. Dus dan maar met spade en klemmen. Zo gebeurde het dat de terreinbeheerders van "Herovina" op mollenvangst gingen. Al spittent en klemmen zettend begon men aan de klus. Maar de ravage werd steeds groter. Enkele senioren, die dagelijks een kijke komen nemen bij de club zagen het gebeuren. Groten gaten en geen mollen. De terreinbeheerders (J.d.F. B.v/d.M. en T.v/d.M.) kwamen gefrusteerd terug van de molenvangst, waarop J.d.F. zei, ik krijg die krengen niet gevangen. Waarop een van de senioren antwoordee, je doet het verkeerd. Verkeerd! Riep de temperamentvolle J.d.F. Hoe moet dat dan? Een van de oudere vertelde dat hij vroeger altijd mollen ving met een plukje shag. Op technische wijze legde hij uit hoe je met shag mollen kunt vangen. Geïnteresseerd luisterde de drie naar de oude wijze man. "Je zoekt de mollengang op en maakt die een klein stukje open. Daarleg je dan een plukje shag in en dan maar afwachten. En dan! Riepen de drie in koor. De wijze man vervolgde zijn verhaal: als de mol het plukje shag heeft

gevonden komt hij naar boven en vraagt dan om een vloeitje en dan sla je hem de hersens in en heb je de mol gevangen.
Zo zie je maar dat je altijd wat kan leren van de ouderen onder ons. Als dank wordt die oude wijze man begroet met "hallo mollenvanger".

Gijs van Elskes

Antonius met het varken.

Dagelijks werden wij via de media geconfronteerd met de gevaarlijke ziekte die vorig jaar de veestapel in ons land en omringende landen bedreigden. En met ontsteltenis zagen wij de beelden van boerderijen, waar dieren werden weggevoerd en gedood. Die tijden van grote beroering gaf de aanleiding om iets te vertellen over Antonius met het varken, beschermheilige van het vee.

Heiligen

Heiligen is oorspronkelijk de benaming voor alle christenen. In het huidige spraakgebruik zijn het de christenen die zich op bijzondere wijze in het geloof hebben onderscheiden en daarom verering genieten

Begripsbepaling

De term "heilige" was behalve de naam voor Jahweh (de heilige van Israël) in het Oude Testament het woord waarmee iedere Israëliet als lid van de uitverkoren volk werd aangeduid. In het Nieuwe Testament is een heilige; ieder die door doop lidmaat is van de christelijke gemeente. De apostel Paulus adresseerde zijn brieven dan ook: Aan de heiligen die in Efeze, in Filippi zijn, of: Aan de heilige broeders. De eerste christenen werden dus gezien als een gemeenschap van heiligen. Toen in de christenvervolgingen van de eerst drie eeuwen veel gelovigen werden gemarteld en gedood, ontstond het begrip "heiligen" dat aangaf dat personen als martelaren, als bloedgetuigen voor Christus waren gestorven.

Antonius

De naam van de beschermheilige van het vee, is Antonius Abt, maar ook vaak wordt hij aan geduid als Antonius de Kluizenaar. In de volksmond is hij het meest bekend als Antonius-met-het-varken, omdat hij doorgaans in gezelschap met dit dier wordt afgebeeld. Om bij voorbaat misverstanden te voorkomen; hij mag niet worden verward met zijn nog altijd populaire naamgenoot Antonius van Padua. Die leefde van 1195 tot 1231, afkomstig

uit Lissabon, vanaf 1230 in Italië rondtrekkend als (boeter) prediker. Vereerd als wonderdoener en aangeropen om verloren voorwerpen terug te vinden.

Antonius Abt echter werd omstreeks het jaar 250 geboren in Midden-Egypte en reeds jong had hij de neiging zich af te zonderen. Hij moet een jaar of twintig zijn geweest toen zijn ouders stierven. Daarop schonk hij alle bezittingen aan de armen en trok zich als heremiet (monnik van de orde der kluizenaars van de Heilige Augustinus) terug in eenzaamheid, zich wijden aan gebed, studie en noeste handenarbeid. Deze Antonius bracht vele kluizenaars samen in een leefgemeenschap en hij wordt dan ook beschouwd als de stichter van het kloosterleven. Vanaf 312 woonde hij in verlatenheid op de berg Kolrim en daar moet hij in 356 op honderdenvijfjarige leeftijd zijn overleden.

Talrijk zijn de legenden rond zijn persoon. Zo zou hij veelvuldig zijn gekweld door hevige bekoringen. En de duivel zou hem een aantal malen hebben doen bezoeken door wonderschone vrouwen, teneinde hem van zijn levensstijl af te brengen. Of hij werd belaagd door afschuwelijke monsters en eenmaal werd hij zelfs door de satan benaderd in de vorm van een varken. Sedertdien is het varken zijn vaste metgezel.

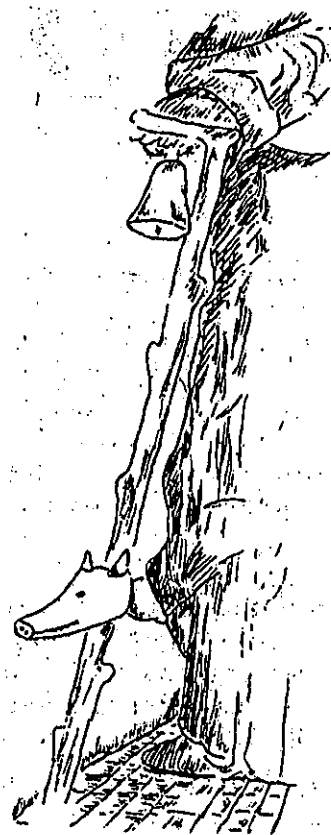
Beschermheilige van het vee

In de Middeleeuwen genoot hij grote verering. Zo waren er de Sint-Antoniusvarkens die in de steden vrij rond liepen en waarvan het vlees voor de armen bestemd was. Ook werd Antonius de patroon van de slagers en gold als beschermheilige tegen ziekte van het vee. Zijn voorspraak werd ingeroepen tegen het gevreesde Sint-Antoniusvuur, een gevaarlijke andoening die veel voorkwam, met een uiterst pijnlijke dood als gevolg. De kwaal schijnt veroorzaakt te zijn door moederkoren, een giftig bestanddeel van het graan. Als beschermer tegen die ziekten wordt hij vaak ook afgebeeld met vlamme handen.

De pest

Antonius Abt was verder een van de bekendste heiligen die werd aangeropen tegen de pest, een infectie met de bacterie Yersinia pestis, die op de mens wordt overgebracht door een beet van een rattevlo. Pest komt in West-Europa bijna niet meer voor. Bij de mens kwamen en komen twee soorten van pest voor, de builenpest en de longpest, die overgebracht kan worden van mens-op-mens door aanhoesten. De longpest kan ook ontstaan in aansluiting op builenpest. Vrijwel iedereen stierf vroeger aan deze vorm van pest. Bekend is dat in 1558 in onze streek de pest was uitgebroken en bijna de helft van de bevolking daar toen aan gestorven is.

In de perioden dat de pest heerste, ontstonden overal broederschappen die aan Antonius waren toegewijd. Deze Orde der Antonieten bestond uit ziekenbroeders en het behoorde ook tot hun taak de slachtoffers van pestepidemieën te begraven.

Op het bijgaande tekeningetje is de heilige Antonius afgebeeld met een staf die eindigt in een T-vormig kruis, ook wel aangeduid als het Tau-kruis, genoemd naar de Griekse letter tau voor onze t. Bovenaan deze staf hangt een klokje en ook dat wordt vaak bij hem afgebeeld. Dit klokje verwijst naar de bel die de ziekenbroeders van de naar hem genoemde orde der Antonieten ter waarschuwing lieten klinken tijdens hun tochten naar met name de slachtoffers van de pest.

Kruiden

Geneeskrachtige kruiden werden naar hem genoemd, zoals het wilgenroosje met de naam Antoniuslelie of wel gewoon vuurkruid. Het zou een magisch kruid zijn tegen geesten en giftige dieren. En dan is er nog de bekende teunisbloem die gebruikt werd voor bloedzuiverende middelen. En het helmachtige Antoniuskruid dat verwerkt werd om gezwellen bij varkens te genezen. Zakjes meel werden (en worden) door het veevoeder gemengd om het gevaarlijke Antoniusvuur bij dieren te voorkomen.

Hoog aanzien

In de regio stond Antonius Abt kennelijk in hoog aanzien. Zo is er in Tuil een naar hem genoemde St. Antoniestraat en dit is eveneens het geval in Bruchem. In de eerste helft van de vorige eeuw werden daar de fundamenteen teruggevonden van een Sint Antoniuskapel. Antonius, wiens feestdag valt op zijn sterfdag 17 Januari, komt in de St. Maartenskerk te Zaltbommel voor op de oostelijke gewelven van de zuidbeuk. Er zijn bij deze 15de eeuwse schilderijen fragmenten te zien van zijn varken, alsmede van duivels en van een vrouw met een juwelenkistje, zoals dat in de legende wordt verhaald. Met namen in Brabant en Limburg bestaan nog altijd Antonius bedevaarten (tocht naar een heilige plaats) en er zijn tientallen naar hem genoemde gilden (ambachtsverenigingen met bepaalde voorrechten).

Kaarsje

Opmerkelijk is dat de voorspraak van Sint-Antonius met het varken als patroon van het vee, en het toen dreigende MKZ-gevaar blijkbaar weer volop werd ingeroepen. De hoofdbron van dit artikel, Thijs de Torenwachter schreef:

Toen ik hem daar tegen die pilaar zag, was ik bijna geneigd om net als onze voorouders, even een kaarsje op te steken ter bescherming van onze veestapel!

De Reformatie

De reformatorische kerken wijzen heiligenverering van de hand. Dat ligt niet zozeer aan de toenemende uitwassen die vooral sedert de 14de eeuw bij de relikwieënverering (overblijfselen van lichamen van heiligen) ontstonden, maar aan een principiële geloofsuitspraak. De Reformatoren ontkennen niet het bestaan van heiligen, maar zij waren bang dat de verering van heiligen de aandacht zou aflijden van de centrale geloofsgegevens: Christus. De heilige kan volgens de Reformatie geen voorspreker zijn om bepaalde gunsten van God te verkrijgen, omdat God alles in genade al schenkt. Bovendien leerde de Reformatie dat iedere christen zowel zondaar, als heilige was. Dit betekende een terugkeer naar het spraakgebruik van de eerste christenen, die alle heiligen werden genoemd. In sommige reformatorische kringen ging dit afwijzen van heiligenverering gepaard met brutaal geweld, zoals bijvoorbeeld in juni-augustus 1566 tijdens de Beeldenstorm, toen beelden en relikwieën uit de kerken werden verwijderd en vernield. Gelukkig is toen niet alles vernield en kunnen de geïnteresseerde nog genieten van prachtige oude beelden en muurschilderingen alle met hun eigen geschiedenis.

Augustus 2001

Marinus van Maaren

Terug in de tijd

Het was in 1949/50 dat er bij de plaatselijke caféhouders een biljartvereniging werd opgericht. Zo werd aan het Boveneind van Herwijnen bij Niek van Brakel, in "Concordia", de biljartclub "Boveneind" opgericht. Bij "Simonne" in het Benedeneind was er ook een. Acht verenigingen in de Twee Provinciën bij elkaar; Herwijnen-Boven en Herwijnen-Beneden, Spijk, Kedichem, Leerdam, Rhenoy, Beesd en Rumpst.

In Boveneind was Niek van Brakel de voorzitter, Reinier van Alphen, zijn schoonzoon, getrouwd met dochter Bep was penningmeester, Jan van Noord was secretaris. Met die leiding ging de groep van 8 personen in competitie met de andere verenigingen, er werd een thuis- en uitwedstrijd gebiljart. In de beginperiode gingen we met de veewagen van Jan van Mourik, met dubbele cabine, waar ook de boeren op zaten als ze mee naar de markt wilden, op bezoek bij tegenstanders. Ook kreeg men een keer een uitnodiging om vriendschappelijk in Noordeloos te komen spelen. Er waren toen weinig auto's maar Jan van Weelden Azn., die reed met de taxi de biljarters naar Noordeloos. Gezien dat daar de tijd verstreek en men nog bezig was na sluitingstijd, kwam de politie waarschuwen dat de tijd voorbij was. Men was echter met de laatste wedstrijd bezig en de situatie werd gedoogd en ook de politie genoot van het spel. Na afloop had deze echter een ander probleem; het was namelijk zeer mistig geworden, men kon geen hand voor ogen zien. Zodoende bracht men de Herwijense biljarters op de goede weg naar huis buiten Noordeloos. Van daar werd om beurten voor de auto uitgelopen, te beginnen met de voorzitter. De reistijd naar huis was deze keer 3½ uur.

Na een jaar of 10 werd café "Concordia" overgenomen door kastelein Van den Berg. Dat liep allemaal goed, totdat we als biljarters van de kastelein de uitnodiging kregen ten strijde te trekken tegen de familie De Zwart, die destijds aan de overzijde woonde en de kastelein overlast bezorgd zou hebben. Dat is niet gebeurd, maar de liefde was over. De club werd verzocht te vertrekken.

Wat nu.... Toen Gerrit de Man hiervan hoorde zei deze "kom dan mer naar mijn, want over 14 dagen heb ik "Het Trefpunt" klaar". En zo gebeurde. De prijzenkast werd opgehaald, waarvan wij niet anders dachten dat alles goed werd bijgehouden, er moest echter een centimeter dikke laag stof verwijderd worden.

In de negentiger jaren van de vorige eeuw kregen we een andere puntentelling: voorheen was winnen 2 punten, gelijk spel 1 punt en verliezen 0 punten.

Dit veranderde in Belgische telling, waarbij de verliezer ook nog goed kon scoren. De biljartlocatie bleef sindsdien dezelfde, maar kasteleins wisselden elkaar af in: G. de Man, H. van Burk, F. van Es en met een grote verbouwing zijn we met M. van Santen in "De Nieuwe Tijd" terechtgekomen.

Deze herinneringen werden opgehaald tijdens het 50-jarig jubileum van de biljartvereniging op 20 januari 2001 door de huidige voorzitter de heer A.C. van Arendonk.

Van links naar rechts: D. van Leersum, J. de Fockert, G. Burggraaf, F. van Es, J. van Noord, A. van Arendonk, W. Prins, G. de Kock, A. Struijk, J. van Noord, W. v/d Meijden en J. Blom.

Kiek van toen.

Voor de eerste keer plaatsen we in deze vaste rubriek een klassenfoto en als men weet dat er 2 scholen zijn in Herwijnen waar men praktisch ieder jaar wel een paar foto's liet maken dan begrijpt u wel dat we nog jaren vooruit kunnen met het plaatsen van klassenfoto's.

Aanleiding tot het plaatsen van deze eerste klassenfoto is het contact dat de vereniging heeft gehad met Hajo Kruijff, oudste zoon van dokter Kruijff, huisarts van 1933 tot 1970 in Herwijnen.

Eerst werden we gebeld dat de familie Kruijff nogal wat oude foto's in bezit had die misschien wel aardig voor onze vereniging zouden zijn. Het bestuur was direct enthousiast en reageerden dan ook zeer positief.

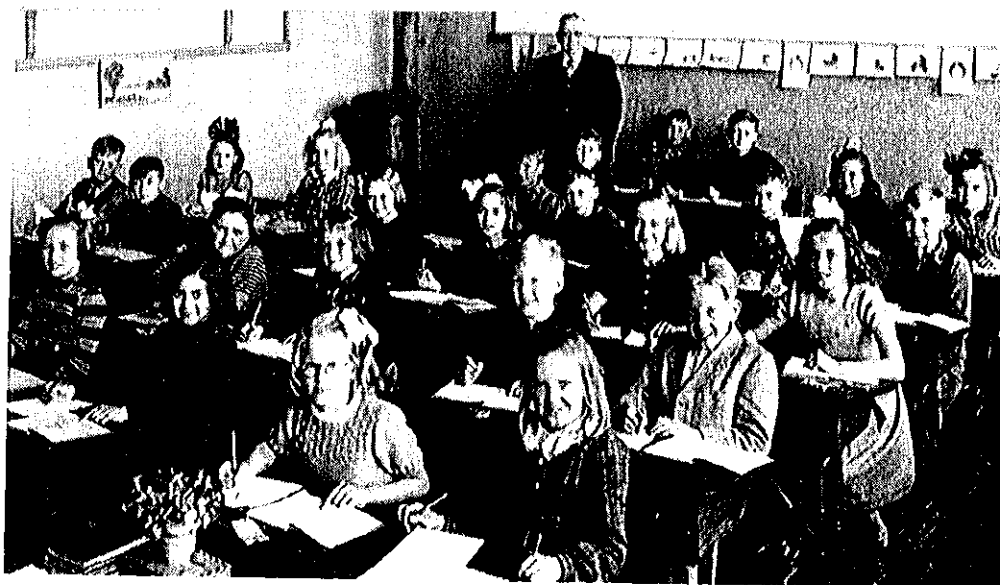
Daarna werd een afspraak gemaakt en op 23 oktober jl. werd men op Meikampgraaf 8 vereerd met een bezoek van Hajo en zijn moeder (89 jaar). Naast ondergetekende was ook onze voorzitter aanwezig. Veel foto's verwisselde van eigenaar, van de familie Kruijff naar onze historische vereniging "Den Ouden Dijk".

Er waren unieke foto's bij uit het privé-bezit van de familie Kruijff die voor de vereniging een belangrijke aanwinst zijn. Naast foto's waren er diverse oude kranten uit 1938, bulletins uit de oorlog en nog wat leuke dingen. Alles bij elkaar een zeer welkome aanvulling voor onze vereniging en onze dank aan de familie Kruijff.

Nu begrijpt u ook de reden voor het plaatsen van deze foto.

De namen zijn ingevuld door Cor de Joode die op de foto naast Hajo zit en die er ook verschillende zweetdruppels voor heeft gelaten om er achter te komen wie nu wie is.

In de volgende Kiek van toen, wordt een foto geplaatst van Leen van Tuske's uit de Molenstraat, in de kersenboomgaard van Van Kuilenburg.

1° rij van voor naar achter

Rechts beginnen:

Dir v/d Meijden

Nel kaldenberg

Cor de Joode

Hajo Kruijff

Dini Koek

Bets Mus

Peer van Arendonk

Wim Spronk

Neeltje van Arkel

Janny van der Meijden

2° rij

Maaïke de Jongh

Willie de Jongh

Tonnie van Herwijnen

Joke van Horssen

Alie Heijnen

Heiltje van Hees

Piet Kornet

Kees de Kock

Sim van de Pol

Gerard van Steenis

Willem van der Meijden

3° rij

Rien Kozijn

Henk van Herwijnen

Geert van Arendonk

Hennie van Wijk

Meester Duste

Voorwoord.

Na een vorstelijk begin van 2002, pakken we dit jaar heel royaal uit. Zoals tijdens onze lezing op 30 januari al naar voren werd gebracht, bestaat er een band tussen het koningshuis en Herwijnen. Op 2 februari 1780 werd in Herwijnen Johannes van den Bosch geboren, die in 1834 door Koning Willem I benoemd werd tot minister van koloniën. Frappant is – en nu citeer ik een stukje, dat ook in het regionale weekblad "Het Kontakt" heeft gestaan – dat het huwelijk van Willem-Alexander en Maxima op 02-02-02, precies 222 jaar na de geboortedag van Van den Bosch in Herwijnen is.

Er zijn echter meer Herwijense personen, die een bijzondere herinnering aan ons koningshuis hebben en wel aan het huwelijk van Juliana en Bernhard op 7 januari 1937. Vorig jaar kreeg ik van een van onze oudste en meest trouwe leden Jan van Zee de op de achterzijde van dit voorwoord afgedrukte brief.

Zoals u van onze zomeravondbijeenkomsten weet houdt Jan van Zee van een geintje en van een beetje ondeugd is hij nog steeds niet vrij. In zijn jonge jaren was dat niet anders.

Na een ruzie pakte Jan iemand wat hardhandig aan.

Dit handgemeen kwam hem duur te staan,

want men mag niet zomaar iemand slaan.

Een ander wezenlijk onderdeel van onze constitutionele parlementaire monarchie zijn de verkiezingen, de gemeenteraadsverkiezingen hebben we als u dit leest achter de rug, maar de Tweede Kamer verkiezingen staan voor de deur. Over stemrecht, stemplicht, vrouwenkiesrecht en onze staatsinrichting zou ik nog wel een paar pagina's kunnen vullen, maar dat bewaar ik tot een volgende keer. Wel hoop ik dat u van uw recht gebruik maakt.

Groeten van Dittie van Zee – van Arendonk

Tot zover deze aflevering van "een kiek van toen".

Jaap de Kock